

En sammanställning av resultat från workshop den 8 oktober i Hässleholm

Sören Augustinsson

Sammanställningen är gjord utifrån både förmiddagens föreläsare anförde och vad som framkom i workshop på eftermiddagen. Nödvändigt med konkretisering, Problem med Mätning och Synliggörande, Regionala Utvecklingsplaner och Behov av Samverkansarenor är de ord som mejslats ut som kännetecknande för innehållet i dags samtal.

Dagen inleddes med att Tommy Aspegren hälsade välkomna och berättade om projektets syfte. Anneli Qvarnström, Tillväxtverket berättade om varför projektet är intressant för Tillväxtverket och det uppdrag som de har. Sören Augustinsson gav exempel några centrala begrepp som cirkulerar i projektet.

Bernt Lundgren, folkhälsopolitisk expert och Mikael Nordberg, båda från Statens Folkhälsoinstitut, redovisade ett arbete inom projektet som haft namnet; "Hälsa som drivkraft för ekonomisk tillväxt. Hälsa som mål och som medel" Torbjörn Danell analytiker på Tillväxtanalys (f.d. ITPS) gav sitt perspektiv på tillväxt, hälsa och social hållbarhet. Tillväxt – varför och hur? var temat för Lars Ingelstam, professor emeritus vid institutionen för teknik och social förändring, Linköpings universitet, framtidsforskare, civilingenjör, matematiker, samhällsdebattör etc. Eftermiddagens program innehöll två workshops. Den första med namnet "Kluster, innovationssystem och folkhälsa" som inleddes av Carin Daal, näringslivsutvecklare Näringsliv Skåne. Den andra hade namnet "Folkhälsa i den regionala utvecklingsprocessen" och inleddes av Catharina Blom, regiondirektör, Regionförbundet Uppsala län. Moderator för dagen var Tomas Ekberg, chefsanalytiker, regionutvecklingssektariatet, Västra Götalandsregionen.

Nödvändigt med konkretisering

Inför eftermiddagens workshop tog båda inledarna upp frågan om behovet av konkretisering, vilket blev ett av de centrala budskap som skickades från dagens samtal till projektet. Båda inledarna, till de samtal som sedan fördes i workshop, tog upp frågan om nödvändigheten av konkretisering av samverkan mellan olika sektorer, i detta fall hälsa och tillväxt. Carin Daal föreslog en modell där hälsa och tillväxt symboliserades med två separata ringar där vissa delar förenas en viss gemensam samverkansyta. Bilden är två separata cirklar som glider samman och har en gemensam yta, säg 20%. Svårigheter finns med att få till arenor för samverkan. Lätt att prata om, svårare att skriva och än större blir problemen vid konkret arbete. En framkomstmöjlighet är en samverkan mellan företagande och folkhälsa som kan bli konkret och landa in i en gemensam yta i form av företagande som gynnar hälsa i någon form. Frågan är då, som dock inte löstes genom eftermiddagens samtal, vilken typ av företagande gynnar individers hälsa?

Vägen är lång att vandra fram till en samverkan mellan den sociala och ekonomiska dimensionen. En framkomlig väg är att genomföra mikroprojekt där man lokalt väljer vad som ska göras, gärna utifrån saker som redan är på gång men som kan behöva stöd från region och kommuner beroende på specifika förhållanden. På så sätt gynnas initiativ som kan leda till en fortgående process som blir permanent. Sådana satsningar innebär säkert både misslyckande och framgång. Även misslyckande bör vi kunna se som framgång. Vi lär oss mer av misslyckande än att enbart delta i framgångsrika verksamheter. Ett annat förslag från deltagarna i workshopen var bl.a. att involvera många olika parter i lokala projekt, på så sätt ökar vi spridningseffekten. En fördel är om lokala initiativ passar in i redan befintliga verksamheter och kan bidra till dess utveckling.

De två cirkelarna, och dessas gemensamma yta, kan exemplifieras genom relation mellan lokalproducerade råvaror och upplevelseindustrin. När dessa möts - vad är tillväxt och vad är hälsa? Svaren ger konkreta exempel på aktiviteter där tillväxt och hälsa samtidigt ingår. Dock var tiden för kort och frågan återstår om de olika perspektiven kommer att kunna mötas. Att identifiera och analysera redan genomförda aktiviteter är en möjlighet (se t ex tillväxtområde hälsoteknik i Halland och olika projekt inom social ekonomi i Heby kommun). Detta kräver ytterligare studier av de processer som sker i samverkan för att kunna dra lärdom om och utveckla arenor för samverkan mellan tillväxt och hälsa.

Samtal om frågor som berör samverkan mellan tjänstemän och offentlig byråkrati i förhållande till entreprenörer och företagande kom också upp på agendan. Här är det viktigt att upptäcka både det som är gemensamt och det som särskiljer. Ett annat problem som togs upp, och som kan sorteras in under ovanstående rubrik, var att det är många aktörer som vill stå främst i kön. Hållbarhetsdimensionerna är en sådan arena där det argumenteras från olika håll vad som bör stå främst – ekonomi, människa eller miljö?

Problem med Mätning och Synliggörande

Mätning för att kunna synliggöra och förstå varför man gör vissa saker är viktigt. Emellertid, i välfärdsländer finns mellan hälsa och tillväxt inga enkla samband. Problemet kan också ligga i själva måttet, d.v.s. vad och hur man mäter. Därför är det vara viktigt att vara medvetna om vad och varför vissa saker mäts och hur de jämförs med varandra. I undersökningar vad som händer i utvecklingsländerna vid ökad tillväxt är relativt tydliga. Hälsa och livslängd påverkas i en positiv riktning. Däremot i välfärdsstater är det omvända förhållandet, speciellt vad gäller välbefinnande och lycka och tillväxt är det betydligt svårare att hitta samband som följer vartannat. Några menar att under 1960-bröts en positiv relation mellan tillväxt i form av BNP och människors välbefinnande och lycka. Andra går än längre bakåt i tiden och andra några år framåt. Resultaten pekar emellertid på att ett linjärt förhållande mellan tillväxt i form av BNP och hälsa inte är lika entydigt i västvärlden. Tyvärr finns det inte så många studier inom den ekonomiska professionen som studerat förhållanden mellan å ena sidan tillväxt och å andra sidan välbefinnande och lycka. Möjligen kan här också finnas ett

evidensproblem. Vetenskap (som natur och teknik) kanske inte är lämpliga att ha som utgångspunkter för att analysera komplexa fenomen som relationer mellan välbefinnande och tillväxt (min kommentar: komplexitetsvetenskapen (t ex forskning om väder och organisering) kan utgöra en bättre utgångspunkt).

Många intressanta indikatorer finns och genom att studera siffror från länder som gått från att varit fattiga till välfärd – hälsa kan en del av relationen mellan tillväxt och hälsa förstås. Det konstateras också att det även här finns både vinnare och förlorare (se t ex Ryssland). Hur kan samhället hantera dessa typer av effekter? Vidare mäts oftast hälsa och tillväxt på en aggregerad nivå, medan lycka och välbefinnande är något som inträder vid en viss situation och sammanhang. Därför behövs fler mikrostudier för att titta på kausalitet mellan tillväxt och hälsa på individ och gruppnivå. Först därefter kan olika grupper jämföras. Däremot är det lättare att över tiden studera förhållanden som de mellan sjukdom, inkomst och utbildning. Vad föreläsarna var överens om är att mätningar är bristfälliga desto mer detaljer och subjektiva upplevelse som ska mätas. Det gäller att integrera och utveckla modellerna som idag inte är tillräckliga. De befintliga fungerar ganska bra vid studier på låginkomst länder, men sämre på välfärdsländerna.

Produktionsapparatens organisering utifrån typ av verksamhet påverkar också förhållandet mellan humankapital och tillväxt. Verksamheter där arbetet i hög grad består av rutiner ställer inte samma krav på humankapital. Däremot sjukfrånvaro och fysisk ohälsa påverka dessa verksamheter. Verksamheter som kräver att anställda har bredare handlingsutrymmen för att hantera icke-rutiner kräver högre kompetens (t ex lärare och tjänsteorienterade verksamheter) som lätt påverkas av människors välbefinnande. Samma resultat finner vi vad gäller motivation - rutinbaserad verksamhet påverkas marginellt om personalen är motiverad eller ej, medan däremot tjänste och högteknologiska arbetsuppgifter påverkas mer om personalen är motiverad eller ej. Därför ser det olika ut hur insatsvarorna och humankapitalet påverkar resultatet i arbetet. I detta ligger också analysen av den vikande kurva vad gäller antalet industriarbete som beror på hur vi organiserat, delat arbete. Tjänstedilemmat, människor är dyra - saker är billiga. Den direkta människotiden kan inte öka produktivitet. Här bör också nya mått och insikter utvecklas om vi ska kunna gå vidare för att mäta och synliggöra förhållanden mellan hälsa och tillväxt.

Regionala Utvecklingsplaner

Regionala utvecklingsplaner innebär att ett antal sektorer integreras. Arbetet förutsätter någon form av samverkan. Denna ser olika ut beroende på hur man lagt upp arbetet med att ta fram underlag och sedan remisser. En lärdom är att inte separera olika processer vilket faktiskt ibland sker mellan RUP och folkhälsa. Vi står inför ett sektorsövergripande arbete som blir mer och mer nödvändigt. Även om det har försökts tidigare så behövs nya försök göras och stöd för tillvägagångssätt utvecklas. Möjligen är detta ett skifte mot ett bredare tankesätt i den regionala planeringen. Men det är alltid någon som vill stå först, vilket kan vara ett problem. Att gå från idé till handling är den väg som är möjlig att välja. Behov av att konkretisera och hitta bra exempel som man

kan sprida. Det tar mycket kraft att bringa reda i den oredan som faktiskt finns. I skärningspunkten mellan hälsa och tillväxt bör vi hitta fler verkstäder där vi kan sätta igång och träna. Alltså, det finns många utmaningar för att komma förbi det vanliga sektorstänkandet. Ett problem är att det är så många begrepp som ska definieras så det ibland blir svårt gå till handling. I detta ligger också att det är svårt att få folk att avsätta tid för samverkan om man inte är med på båten från början. Det viktiga är ändå att blir bättre medvetna om problemet mellan plan och verklighet. Därför bör vi ta steget till verkstad, göra gemensamma verksamhetsplaner som omsätts direkt i konkreta saker för att få genomslag och gå över gränserna. Ett budskap var: Börja i det lilla med mindre projekt som är konkreta.

Behov av Samverkansarenor

Det framtida arbetet med RUP bör innebära att vi går ifrån principen att det är någon specifik förvaltning som bjuder in deltagare. Istället bör vi satsa på duktiga processledare och en blandad arbetsgrupp där olika professioner finns representerade och kan mötas på samverkansarenor.

Det finns möjligheter till nya samverkansarenor där en syntes eller utveckling i termer av hälsa som mål och medel är möjlig att använda. En sådan är hållbarhetsdimensionerna. En fara är om vi bara ser hälsa som medel – eller hälsans betydelse för tillväxt. Hälsa i sig är också ett mål, där tillväxt kan bidra till en ökad välfärd och förbättrad hälsa. Humankapitalet är viktigt för tillväxt i utvecklingsländerna även om det är svårare att mäta med traditionella mått. I mikrostudier framträder sambanden mer tydliga än på makro. Inom detta område framträder också hur vi värderar tillväxt och vilken takt som är hållbar. Hur konstruerar vi samverkansarenor för ett sådant arbete inom såväl analys som konkret arbete med utveckling? Uppdragen breddas, mer och mer komplexa och därmed svåra att hantera med de traditionella verktygen. Nya samverkansarenor kan vara mer möjliga att konstruera vid en högre tillväxt, kan en tolkning av historiska data visa på. Vid kriser finns risk att man än mer tittar bakåt på tidigare lösningar. I dag krävs kanske också intraprenörer inom den politiska sfären, för att hitta nya lösningar som inte alltid bygger på tidigare erfarenheter. Detta innebär kanske också nya samverkansarenor på den politiska agendan som får betydelse för hur demokratiarbetet organiseras.

Inom kommunerna är det relativt täta skott, och näringslivet är inte alltid så intresserade av hälsofrågor, vilket också kan få genomslag på en kommuns arbete med hälsa och näringsliv så att dessa är tudelade med liten grad av samverkan. Ett problem följer med folkhälsa, vilket ofta tolkas som ”sluta röka, morötter och motion. Vad politiker och tjänstemän tillskriver begreppet folkhälsa påverkar också deras handlingar. Man måste synliggöra var folkhälsa är och var den finns placerad i organisationen. Andra synpunkter här var att vända folkhälsoproblem till möjligheter för tillväxt, genom innovationer. Svårigheter att få in jämlikhetsperspektivet i tillväxtperspektivet, så vi inte bidrar till en ökad ojämlikhet i hälsa. Hur kan nya samverkansarenor och innovationer nå de grupper i samhället som behöver det bäst. Därför är det viktigt att inte bara utgå från levnadsvanorna utan även levnadsvillkor.

Övrigt

Egen agenda och ansvar hur utvecklas detta i våra offentliga organisationer? Risken är att företagande inom tjänstesektor gynnar redan välbeställda och välutbildade på bekostnad av andra. Hälsan kommer ibland i skymundan. Hur kombinera olika passioner? Hur utveckla tjänstesamhället för de som inte har köpkraft, inte bara eliten. Levnadsvanor respektive levnadsvillkor, vilka är skillnaderna utifrån kommun respektive region? Några menar att hälsokomponenten kommit i skymundan såväl inom regioner som i kommuner. Tillväxt behöver problematiseras därför att det används yvigt i media och vardagssammanhang. Klimatfrågor och andra fenomen måste tvinga fram en omprövning. Tillväxt kanaliseras sårbarheten var en synpunkt på konferensen. Tillväxt döljer verkliga frågor. I den lokala ekonomin har man mer tillgång än vad som annars syns. Mindre behov av aggregerade delar i den s.k. obetalda. Stort värde konstrueras utanför den monetära ekonomin. Framtiden måste kunna hantera olika visioner och olika aktörer samtidigt som de inser att de inte är motsatta till varandra. Därför är synergieffekter, gemensamma nätverk och samverkan viktiga i framtiden.

Några sammanfattande punkter

- Svårt att få till konkreta frågor
- Ett sätt kan vara utrymmet mellan företagande och folkhälsa och göra detta konkret
- Vilken typ av och hur utformas företagande som gynnar individers hälsa?
- När vi pratar om folkhälsa är det insatser i vidare termer. Frågan är om dessa är mer än komplementära till tillväxt?
- Svårt att sätta på papper - lätt att prata om
- En grupp konkret – Lokalproducerade produkter å ena sidan och å andra sidan upplevelseturism och däremellan ett antal företag
- För att mötas behövs mer kunskap om varandras områden och mer tid för samtal
- Gör folkhälsoproblem till möjligheter för tillväxt genom innovationer
- Svårigheter att få med jämlikhet i tillväxtperspektiv
- Tjänstesamhälle för de som inte har köpkraft, hur öka tjänstesamhället för alla? Det är här som företagande och folkhälsa kan integreras
- Skilj på levnadsvanor och levnadsvillkor
- Gemensamma verksamhetsplaner, göra något tillsammans
- Konkreta projekt